

Velike promjene stanja

u špilji Vili Jezerkinji

Vlado Božić | Speleološki odsjek HPD »Željezničar«

*Ulaz u Vilu Jezerkinju, srpanj 2022.
Autor: Nenad Buzjak*

Čitajući časopis *Subterranea Croatica* i članak o istraživanju speleoloških objekata uz Koranu i na Plitvičkim jezerima (Šuica i dr., 2022), posebno me zainteresirao dio članka o špilji Vili Jezerkinji. Razlog tome je što smo u SOŽ-u nedavno pregledavali ostavštinu Vladimira Redenšeka i našli njegove negative na staklu (13×13), skenirali ih i došli do dvije slike za koje u prvi čas nismo znali da predstavljaju ulaz u špilju Vilu Jezerkinju. Te dvije slike predstavljaju rešetkastu ogradu s vratima na ulazu u neku špilju (Slika 1 i 2). U prvi mah pomislili smo da predstavljaju neku špilju izvan Parka jer nam nikako nije bilo jasno da se špilja s takvim vratima nalazi u Parku. Potražili smo još Redenšekovih slika i našli fotografiju koja nedvojbeno prikazuje špilju Vilu Jezerkinju s rešetkastom ogradom i vratima na ulazu u špilju (Slika 3). Budući da sam u Vili Jezerkinji prvi put bio 1981. i na ulaznom dijelu naišao na jezero te ga prelazio čamcem, a vidim da su autori spomenutog članka također naišli na jezero na ulazu, shvatio sam da se od vremena Vladimira Redenšeka (1952.) pa do mojeg ulaska (1981.) dogodila velika promjena u ulaznom dijelu špilje. Bio je to razlog da potražim podatke o takvim promjenama u špilji.

Za špilje na Plitvičkim jezerima javnost je saznala tek koncem 19. stoljeća. Prve podatke o špiljama na Plitvičkim jezerima dao je ondašnji mjernik (geodet) Franjo Poici 1890. godine kada je pri gradnji ceste po Plitvičkim jezerima naišao na špilju, danas poznatu špilju Šupljaru, i opisao je. O njoj je pisao i Dragutin Hirc 1900. godine u svojoj knjizi *Lika i Plitvička jezera*, a spomenuo je i opisao i malu špilju, danas Donju Kaluđerovu špilju, obje uz jezero Kaluđerovac. Opisao je uz Koranu i jednu »ogromnu« špilju, danas Golubnjaču, i špilju Mračnjaču. Na lijevoj strani Korane vidio je i ulaz »u novu špilju, u koju se gubi jedan dio Korane. U špilju nisam mogao ući, jer Korana je bila znatno visoka.« Dakle, koncem 19. stoljeća na ulaznom dijelu špilje Vile Jezerkinje nalazilo se jezero.

Crnu ili Smrdeću pećinu spominje npr. Dragutin Paulić u svom *Vodiču na Plitvička jezera* 1923., te kaže: »Nasuprot Mračnjači nalazi se na lijevoj obali Korane tzv. Crna pećina (Smrdeća pećina), koja stoji na nivou Korane, te je pristup u nju vrlo otežan.« To je prvi tekst koji govori da se voda rijeke Korane povlači iz špilje.

U *Vodiču na Plitvička jezera* dr. Marka Eisenhuta iz 1928. stoji: »Preko Korane pak na lijevoj obali prekrasna je špilja 'Jezerse vile' (prije 'Crna' ili 'Smrdeća pećina'), gdje je u predivnim podzemnim dvorima odabrala sebi stan vila Jezerkinja. Lik vile od mramorno bijele sige spada među najljepše i nevjerovatnije prirodne tvorevine.« Iz teksta je lako zaključiti da je špilja već bila **lako dostupna**.

Nepoznati autor u *Hrvatskom planinaru* 1930. detaljno opisuje špilju, ali ne spominje kako se do špilje dolazi, što znači da se u špilju **ulazilo po suhom**. Godinu dana poslije, 1931., nepoznati autor najavljuje svečano otvorenje plitvičkih špilja, a poziva se na tekstove u Jutarnjem listu od 3., 10. i 25. svibnja 1931. koje je napisao Ivan Krajač. Uz opis unutrašnjosti špilje Vile Jezerkinje (sige u obliku vile i postavljanje električne rasvjete) i špilje Golubnjače, piše i sljedeće: »Do obje špilje uređene su prostrane i udobne staze.« Dakle, do špilja se dolazilo **po suhom**, a ne spominju se niti vrata.

Detaljan opis svih špilja na Plitvičkim jezerima dao je Ivan Krajač 1933. u *Hrvatskom planinaru*. Opisao je, naravno, i špilju Vilu Jezerkinju, detaljno svaki dio špilje, ali ne spominje ni pristup do špilje ni vrata na ulazu u špilju. U mjesečnoj reviji *Jugoslavenski turista* 1934. godine Ante Premužić, šumar koji je uredio putove po Plitvičkim jezerima i špilji Vili Jezerkinji, napisao je: »Dvije su sada godine što su plitvičke špilje Golubnjača i Vila Jezerkinja uređene i za posjećivanja električno osvijetljene. U to kratko vrijeme posjetilo ih je već preko 10 000 osoba... Posjećivanje je špilja

Slika 1. Ulaz u špilju Vilu Jezerkinju, 1952.
Autor: Vladimir Redenšek

Slika 2. Pogled iz špilje Vile Jezerkinje prema van 1952.
Autor: Vladimir Redenšek

regulisano i vrši se pod nadzorom vodiča, pa su tako te prirodne ljepote osigurane u svojem iskonskom netaknutom obliku i za budućnost.« Ni ovdje se ne spominju rešetkasta ograda i vrata na ulazu. Sudeći prema broju posjetitelja, prilaz je očito po suhom, iako se to ne naglašava.

Tijekom srpnja 1952. članovi Speleološke sekcije PD-a »Željezničar« istraživali su špilje na Plitvičkim jezerima, pa tako i špilju Vilu Jezerkinju. O njoj je Vladimir Redenšek u *Hrvatskom planinaru* 1953. napisao: «... s lijeve strane Korane, pred trećim koranskim slapom leži špilja vile Jezerkinje, nazvane još Crna i Smrdeća; špilja Crna zbog zamazanih stijena od brojnih šišmiša, koji se unutra sklanjaju i prezimljuju zimu, a Smrdeća od mnoštva izmetina divljih golubova, koji su se tu gnjezdili u rupama špiljskog svoda. Ime vile Jezerkinje dobila je od bijele tvorevine u stijeni koja prikazuje lik kariatide, u kom su ljudi vidjeli 'vilu'... U prvoj dvorani, dugoj 60 m, u koju dopire do kraja danje svjetlo, naročito su lijepe kaskade kamenica, danas bez vode i ispunjene pijeskom i muljem. Iz ove dvorane vode *neukusne* stepenice od betona koso položenom pukotinom dugom oko 35 m u drugu dvoranu dugu 10 m bogatu ukrasima zastora i jezičaka. Čitava špilja dugačka je 105 m.« Iz teksta se jasno razaznaje da u špilji nema nikakve vode, odnosno da se u špilju ulazi po suhom, što je komentirao i sam Redenšek: »Prije je u prvu dvoranu ulazila voda Korane; i danas se vidi po stijenama, da je voda

Slika 3. Ulaz u špilju Vilu Jezerkinju gledan iz špilje Golubnjače, 1954.
Autor: Vladimir Redenšek

sezala do visine 0,5 – 1 m. Danas je korito Korane dublje, pa rijeka ne ulazi više u pećinu.« Te, 1952. godine Vladimir Redenšek snimio je ulaznu ogradu s vratima, izvana prema unutra (Slika 1) i iznutra prema van (Slika 2) (ta je fotografija nažalost vrlo loša, ali može se razaznati što predstavlja). Vladimir Redenšek je i 1954. snimio ulaz u špilju Vilu Jezerkinju, ali iz špilje Golubnjače (Slika 3). Na fotografiji se jasno vidi da je dio ograde skinut, a također se vidi da je voda Korane već došla do ulaza, odnosno počela prodirati u špilju.

U turističkom vodiču Drage Paulića *Plitvička jezera*, izdanje 1955., napisano je: »Na lijevoj obali Korane, **uz sam nivo vode** leži najljepša špilja Vila Jezerkinja. Prva dvorana duga je 60 m i vodi do druge manje, vrlo bogato ukrašene spiljskim nakitom.« Dakle, voda je već 1955. počela prodirati u špilju. Vladimir Redenšek je 1958. objavio članak »Topografski opis pećina u Nacionalnom parku Plitvička jezera« kao dio monografije o Plitvičkim jezerima. Osim opisa špilje, objavio je i nacrt špilje, iz kojeg se vidi da nema jezera na ulazu u špilju, ali također da nije ucrтана oграда na ulazu. Ipak, Redenšek je prvi i jedini koji je

spomenuo ogradu na ulazu. Napisao je: »Trebalo bi **ukloniti ogradu od željeznih rešetki**, a vrata postaviti na ulazu u hodnik. Treba ukloniti i kamenu prizmu na početku prve dvorane, ostatak bivšeg elektromotora.« Čini se da je Uprava parka odmah prihvatila Redešenkov prijedlog i uklonila rešetkastu ogradu (u stropu ulaza ostali su samo dijelovi, jasno vidljivi) i postavila vrata na ulazu u hodnik, koja stoje do danas.

U knjizi *Plitvička jezera* Drage Paulića tiskanoj 1964. stoji sljedeće: »Na lijevoj obali iznad trećeg pada Korane, **uz sam nivo vode leži** najljepša pećina na Korani: Crna pećina nazvana Vila Jezerkinja, duga je oko 105 m, bogata ukrasima, baldahinima, zastorima, a jedna tvorevina od sige u obliku karijatide – vile dala je ime toj pećini.« Tada, 1964., vidi se da **voda prodire u špilju**.

Čitajući ove tekstove, zanimljivo je pratiti kako se mijenjalo stanje s vodom na ulazu u špilju Vilu Jezerkinju. Još koncem 19. stoljeća, oko 1900., u špilju je ulazila voda i u nju se nije moglo ulaziti. Nakon toga je nastupilo razdoblje kada se razina Korane počela snižavati, pa je kroz idućih tridesetak godina ulaz u špilju i cijela lijeva obala Korane ostala suha.

Slika 4. Ulaz u špilju Vilu Jezerkinju, 1981.
Izvor: arhiva SOŽ, SO HPD »Željezničar«

Slika 5. Finske stube u Vili Jezerkinji, rujan 2020.
Autor: Nenad Buzjak

Tada, 1931. godine špilja je uređena za posjećivanje (pristup, staze kroz špilju, električna rasvjeta). Očito je baš tada radi kontroliranog ulaska u špilju sagrađena rešetkasta ograda s vratima, koju nažalost nitko u tekstu nije spomenuo. Ograda se očuvala sve do pedesetih godina, kada ju je 1952. fotografirao Vladimir Redenšek. Od tada je razina Korane počela rasti, pa je voda opet počela ulaziti u špilju. Danas je to jezero dugo 40-ak m i duboko oko 2 m, pa se u špilju može ući jedino plivajući ili čamcem.

P. S. One »neukusne« stopenice, koje spominje Vladimir Redenšek, a arhitekti ih zovu »finskim stubama«, omogućuju na kraćoj udaljenosti postići veću visinu. Takve su stube korištene i u Golubnjači i Šupljari.

Literatura

- Anonimus, 1930: Nove špilje na Plitvičkim jezerima, *Hrvatski planinar* 26 (6), 189.
- Anonimus, 1931: Otvorenje plitvičkih špilja, *Hrvatski planinar* 27 (6), 167.
- Eisenhut, M., 1928: *Vodič na Plitvička jezera (Četvrto prerađeno izdanje)*, Zagreb, 64.

Slika 6. Ulazni kanal i unutrašnjost Vile Jezerkinje, svibanj 2020.
Autor: Nenad Buzjak

Slika 7. Ostaci rešetkaste konstrukcije u stropu ulaza 2021.
Autor: Valerija Butorac

- Hirc, D., 1900: *Lika i Plitvička jezera*, Zagreb, 144.
- Krajač, I., 1933: Špilje na Plitvičkim jezerima, *Hrvatski planinar* 29 (6), 161-168.
- Paulić, D., 1923: *Vodič na Plitvička jezera*, Zagreb, 54.
- Paulić, D., 1955: *Plitvička jezera*, Zagreb, 30.
- Paulić, D., 1964: *Plitvička jezera*, Zagreb, 38.
- Poici, F., 1890: *Narodne novine* 241, 20. listopada, 2-3.
- Premužić, A., 1934: Plitvička jezera, *Jugoslavenski turista* 7, 89-91.
- Redenšek, V., 1953: Špilje Plitvičkih jezera, *Naše planine* 5 (1-2), 23-28.
- Redenšek, V., 1958: Topografski opis pećina u Nacionalnom parku Plitvička jezera, *Plitvička jezera*, Zagreb, 295-327.
- Šuica, N., Cvitanović, H., Bačurin, Ž., Tresić Pavičić, D., Kuharić, N., 2022: Istraživanja speleoloških objekata kanjona rijeke Korane u NP Plitvička jezera, *Subterranea Croatica* 20 (1), 18-56.

Major changes in the Vila Jezerkinja cave

The entrance part of the Vila Jezerkinja cave has seen some major changes. At the beginning of the 20th century, there was a 2 m deep lake at the cave entrance. By the middle of the century, the water receded and the entrance was dry. The cave was then set up for tourist visits, and a big, iron gate was put at the entrance. The cave was opened for visits only for a short period of time, as the water started entering the cave. The gate was subsequently removed, and the water formed a lake at the cave entrance once again. Today the entrance to the cave is only possible by swimming or by boat.